

NVE – Energi- og konsesjonsavdelingen
Att. Stein Wisthus Johansen
Postboks 5091, Majorstua
0301 OSLO

Deres ref.: 201201010
Vår ref.: 12930794

Dato: 13.05.2022

Vilkårsrevisjon for Evanger kraftverk – Eksingedals- og Teigdalsvassdraget. Konsesjonærens kommentarer til innkomne høringsuttalelser

Evinys Fornybar AS har mottatt 24 høringsuttalelser til revisjonsdokumentet «Vilkårsrevisjon for Evanger kraftverk – Eksingedals- og Teigdalsvassdraget». NVE har bedt Evinys Fornybar AS om å kommentere innkomne innspill, merknader og krav som har kommet inn i høringsprosessen. NVE har spesielt bedt om at krav om nye utredninger relatert til kunnskapsgrunnlaget blir kommentert. Dette brevet er Evinys Fornybar AS sitt tilsvarende på NVE sitt brev (e-post oversendelser) datert 15.02.2022. Alle høringsinnspill ligger tilgjengelig på NVEs nettsider.

Generelle merknader og temaer som går igjen i flere høringsuttalelser er kommentert samlet. BKK Produksjon AS (BKK) byttet 1. november 2021 navn til Evinys Fornybar AS, heretter referert til som Evinys. BKK er fortsatt brukt enkelte steder der dette er historisk naturlig.

1 Minstevannføring

Følgende høringsparter har kommentarer knyttet til minstevannføring i deres høringsuttalelse: Statsforvalteren, Vestland fylkeskommune, Miljødirektoratet, Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag, Voss Herad, Vaksdal kommune, FNF Hordaland, Norske Lakseelver, Eksingedalen/Vaksdal bondelag, Eksingedalen Bygdaråd, Teigdalen Elveeigarlag, Voss klekkeri, Voss Kajakklubb, Norges Padleforbund og Ekstremsportveko, Bolstadelva AS, Stølsheimen verneområdestyre og Ekso Elveeigarlag.

Flere parter mener, at nye krav til minstevannføring bør prøves ut i en periode på 5-10 år før endelig manøvreringsreglement fastsettes. For Evinys kommentar til dette ønsket vises til kapittel 7.2.

1.1 Ekso – Oppstrøms Nesevatnet

Flere høringsparter mener at Evinys må pålegges å slippe minstevannføring fra øverst i Eksingedalen. I høringsuttalelsene foreslås slipp fra ulike magasin og på forskjellige strekninger, men ingen av de innkomne høringsuttalelser kommer med konkrete forslag til periode og mengde.

FNF Hordaland mener, at det må pålegges minstevannføring oppstrøms Nesevatnet, både for å sikre minstevannføring på anadrom strekning, men også for å bedre forholdene lengre oppe i vassdraget. Både Vestland fylkeskommune og FNF Hordaland mener at minstevannføringsslipp fra Askjelldalsvatnet og Grøndalsvatnet bør vurderes. Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag ønsker også et pålegg om minstevannføring fra Askjelldalsvatnet. I tillegg mener FNF Hordaland at minstevannføring mellom Selhamar (Vassøyane) og Askjelldalsvatnet må vurderes.

Vaksdal kommune ønsker også innføring av minstevannføring fra Askjelldalsvatnet og andre reguleringsmagasin for å opprettholde vannføring i øvre og midtre deler av vassdraget av hensyn til landskapsverdier, reiseliv og allmenn bruk. Kommunen ber NVE gjøre en kost-nytte vurdering.

Evinys mener, at minstevannføringsproblematikken oppstrøms Nesevatnet er godt belyst i Revisjonsdokumentet (kapittel 8.1.1.4). Krav om minstevannføring er begrunnet i landskap og friluftsliv, og for å bedre

forhold for fisk i elver og vann. Tett bestand av stedegen fisk med lav kondisjon er typisk for flere av strekningene, og noe økt vannføring ikke vil hjelpe for.

Strekningen mellom Vassøyane/Selhamar og Askjelldalsvatnet er todelt – den øverste strekningen er fra Vassøyane til Vetla Askjelldalsvatnet, og den nederste strekningen er fra Vetla Askjelldalsvatnet og ned til Askjelldalsvatnet. Begge elvestrekningene er korte. Den nederste strekningen har et nedbørfelt på ca. 8 km² og derfor en betydelig vannføring. Eviny mener at slipp fra Vassøyane ikke står i forhold til kostnaden i tapt produksjon.

Flere parter kobler problemet med tilgroing til krav om minstevannføring, men etter Evinys syn vil ikke minstevannføring bøte på dette. Vannplanter kan vokse dypt, og tvert imot kan tørrlegging og frost i bekker og elveløp vinterstid redusere mulighetene for vannplanter til å etablere seg permanent, og hemme veksten når veksten allerede er etablert.

Stølsheimen verneområdestyre mener at det bør settes krav om minstevannføring fra Torvedalstjørni, siden elven ut fra magasinet har lite vann i store deler av året. Med minstevannføring mener de at påvirkningen på landskapet og levevilkårene for fisken blir bedre, og at minstevannføringen bør settes til minimum 5-persentil hele året.

Strekningen fra Torvedalstjørni og ned til første vann er kort og bratt, og mesteparten av strekningen er nok ikke levelig for fisk. I avveining mellom landskapsverdier og tapt produksjon, ser ikke Eviny at slipp av minstevannføring fra Torvedalstjørni kan forsvares. Eviny mener derfor at kravet må avvises.

Eksingedalen/Vaksdal bondelag mener at det må slippes minstevannføring ved behov. Eksingedalen Bygdaråd fremmer av hensyn til den visuelle naturopplevingen krav om minstevannføring for å motvirke at elvestrekninger tørrlegges gjennom sommeren. De fremhever spesielt elvestrekningen fra Gullbrå/Askjelldalen og ned til Bergofossen. Bygdarådet mener også det er aktuelt å vurdere minstevannføring i fossen Kvitastakken. Bygdarådet vurderer at det gjennomsnittlig er 60 dager i året at det er behov for minstevannføring for å bedre den visuelle opplevelsen av vassdraget.

Som eksempel bruker Bygdarådet et bilde av den tørrlagte Kvitastakken fra sommeren 2021. Eviny viser til at sommeren 2021 var unormal tørr, og at mange mindre bekker denne sommeren var tørrlagte av naturlige årsaker. Tilsiget til mange bekkeinntak var denne sommeren mer eller mindre "tørket ut" og bekkene ville heller ikke i uregulert tilstand hatt vesentlig vannføring.

Slipp av minstevannføring fra Askjelldalsvatnet, Grøndalsvatnet og eventuelt andre magasin og inntak vil bety store tap av produksjon i Evanger kraftverk. I avveining mellom landskapsverdier og tapt produksjon, ser ikke Eviny at slipp av minstevannføring fra øverst i Eksingedalsvassdraget kan forsvares. Eviny mener derfor, at kravene må avvises.

1.2 Ekso – Nedstrøms Nesevatnet

Flere høringsparter mener at dagens slipp av minstevannføring fra Nesevatnet må økes. Miljødirektoratet anbefaler at minstevannføringen fra Nesevatnet økes til 4,0 m³/s om sommeren og til 1,5 m³/s om vinteren. Vaksdal kommune ønsker også at minstevannføringen skal økes, og mener kravet til minstevannføring må være begrunnet i Q95-verdiene (5,33 m³/s på sommeren og 1,06 m³/s på vinteren) eller alternativt i verdien for alminnelig lavvannføring eller vanddekt areal. FNF Hordaland foreslår at minstevannføringen økes til 3,0 m³/s om sommeren og 1,5 m³/s om vinteren. Vestland fylkeskommune, Ekso Elveeigarlag, Eksingedalen/ Vaksdal bondelag og Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskerlag ønsker at minstevannføringen økes etter behov, men har ikke kommet med konkrete forslag.

Minstevannføringsproblematikken nedstrøms Nesevatnet er godt omtalt i Revisjonsdokumentet (kapittel 8.1.1.3). Eviny mener at forholdene for anadrom fisk er så gode, at nytten med å slippe mer vann ikke overstiger kostnadene dette vil bety i redusert energiproduksjon i Myster kraftverk. Med den eksisterende minstevannføring og andre tiltak på anadrom strekning er det oppnådd god gytebestand av laks. Produksjonsarealet for anadrom fisk er økt og undersøkelser viser god effekt av de utførte habitatjusterende tiltakene

de siste årene¹. Nesevatnet, hvorfra minstevannføring slippes, ligger noe oppstrøms vandringshinderet for anadrom strekning. Det er derfor et betydelig nedbørfelt mellom Nesevatnet og vandringshinderet, som også tilfører vann til anadrom strekning. Undersøkelser viser at vassdraget har potensiale for stor smoltproduksjon, og at vannføringen ikke er en vesentlig flaskehals¹. Eviny mener, at kravet om økt minstevannføring fra Nesevatnet må avvises.

Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag ber om minstevannføring fra bekkeinntakene i Leiro (Myster kraftverk). Laget mener at dagens tappearrangement og overvåking er mangelfull.

Som Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag påpeker, har det i perioder med «ekstrem» kulde vært problem med slipping av minstevannføring. Eviny har i flere omganger forsøkt å forbedre vannslipparrangementene i bekkeinntakene, og sendte nylig brev til NVE med forslag til ytterligere forbedringer, som er planlagt gjennomført i løpet av 2022. På en hydrologisk målestasjon noe nedenfor bekkeinntakene dokumenteres/logges minstevannføringen i henhold til NVEs retningslinjer.

1.3 Teigdalselva (Vossovassdraget)

Flere høringsparter mener at Eviny må pålegges å slippe minstevannføring til Teigdalselva. Miljødirektoratet anbefaler minstevannføring målt ved Kråkefossen på minimum 1,1 m³/s om sommeren og 0,7 m³/s om vinteren. Voss herad, FNF Hordaland, Teigdalen Elveeigarlag og Voss klekkeri ber om at minstevannføringen settes til 2,0 m³/s på sommeren og 0,5 m³/s på vinteren, også målt ved Kråkefossen. Norske Lakseelver mener, at minstevannføringen skal være minimum 763 l/s ved Kråkefossen. Norske Lakseelver ønsker videre at det stilles krav til lokkeflommer i forbindelse med smoltutvandring og oppgang av gytefisk.

Vestland fylkeskommune ønsker at den foreslåtte minstevannføringen på 400 l/s kvalitetssikres av annet forskningsorgan enn NORCE LFI.

Krav om minstevannføring i Teigdalselva ble fremmet allerede da kravet om vilkårsrevisjon ble reist. Temaet er derfor også gitt bred omtale i Revisjonsdokumentet (kapittel 8.1.1.1). Eviny har engasjert NORCE LFI til å gjøre en grundig analyse og vurdering av fiskens behov på anadrom strekning. Eviny viser til NORCE LFIs rapport², der det konkluderes med at en vannføring på 400 l/s ved Kråkefossen vil gi vanddekning av de viktigste gyteområdene. I tillegg vil de naturlige vannføringsvariasjoner i restfeltet være tilstrekkelig for å sikre utgang av smolt og oppgang av gytefisk. Dersom det ikke oppstår naturlige lokke- og spyleflommer vil Eviny vurdere slipp i henhold til rapportens anbefaling. Konklusjonen til NORCE LFI bygger på en avveining mellom fiskeproduksjon og vannkraftproduksjon i henhold til miljødesign i regulerte vassdrag.

Enkelte av de innkomne krav vil gi svært store tap av energiproduksjonen uten at effekten er forsøkt dokumentert. Eviny mener, at alle krav om minstevannføring større enn 400 l/s og som ikke er basert på faglige vurderinger og undersøkelser fra Teigdalselva må avvises.

1.4 Bolstadelva (Vossovassdraget)

Miljødirektoratet anbefaler at det innføres et krav til driftsvannføring i Evanger kraftverk for å opprettholde en vannføring på minimum 27 m³/s i Bolstadelva i gyte- og inkubasjonsperioden for laks (15. november – 10. juli). Bolstadelva AS mener også at det må innføres krav til minstevannføring om vinteren på minimum 27 m³/s ved Vassenden. Videre mener de at det må inn i manøvreringsreglementet at planlagte stans i kraftverket ikke skal skje i vinterhalvåret.

Eviny viser til Revisjonsdokumentet (kapittel 8.1.1.2), hvor dette er omtalt. For å sikre en vannføring på 27 m³/s må det legges restriksjoner på magasinene, som vil hindre kraftverkets mulighet for å levere system- og balansetjenester i lengre perioder. Eviny mener, at kravet om minstevannføring i Bolstadelva må avvises.

¹ Skår, B. og Gabrielsen, S.E. 2022. Ekso – Status for laks og sjøaure og evaluering av gjennomførte tiltak. NORCE LFI-rapport nr. 430.

² Gabrielsen, S.E. og Skår, B. 2020. Miljødesign i Teigdalselva – Vestland. LFI Rapport nr. 378.

1.5 Torfinno (Vossovassdraget)

Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag vil ha krav om minstevannføring i Torfinno som naturlig renner til Voss. Torfinno tilhører Bergsdalsreguleringen, og høringsinnspill om Torfinno vil derfor bli behandlet i forbindelse med revisjonsprosessen for Bergsdals- og Torfinnsvassdraget.

2 Magasinrestriksjoner

Det er ikke kommet inn høringsuttalelser med konkretiserte forslag til magasinrestriksjoner der vannstands nivå og perioder er spesifiserte. Men det er kommet inn ønske og forslag om vurdering av magasinrestriksjoner i forhold til hensynet til landskap og friluftsliv og ferdsel vinterstid.

2.1 Restriksjoner av hensyn til landskap og friluftsliv

Ut fra et «kost-nytte» perspektiv ønsker Vaksdal kommune at hensynet til landskap og friluftsliv vurderes opp mot behovet for og nytten av magasinrestriksjoner i Askjelldalsvatnet m.fl. og de konsekvenser restriksjoner måtte ha.

Eviny mener, at krav om magasinrestriksjoner vil få store konsekvenser for Evanger kraftverks evne til å levere system- og balansetjenester. I våte år kan magasinrestriksjoner også føre til store tap av fornybar og regulerbar energi, samt redusere mulighetene for flomdemping i vassdragene. Det vises til Revisjonsdokument (kapittel 8.1.2), hvor krav om magasinrestriksjoner er drøftet.

2.2 Restriksjoner av hensyn til ferdsel på magasinene vinterstid

FNF Hordaland ønsker restriksjoner på regulering av magasinene slik at det er mulig å opprettholde ferdsel og løyper over reguleringsmagasinene vinterstid.

Funksjonen til reguleringsmagasinene er å akkumulere vann i perioder med stort tilsig for å nytte dette i perioder med lite tilsig. Kraftproduksjon om vinteren er avhengig av reguleringsmulighetene som ligger i vannmagasinene. Eviny vil i denne sammenhengen vise til informasjonskartene om usikker is, som ligger på NVEs nettsider, samt til Evinys informasjons- og sikringsarbeid vedrørende ferdsel over reguleringsmagasinene vinterstid. Eviny mener, at kravet om magasinrestriksjoner for sikring av skiløyper må avvises.

2.3 Flomdemping

Vestland fylkeskommune og Vaksdal kommune påpeker, at de nye vilkårene ikke må være til hinder for, at regulanten kan drive flomdemping gjennom aktiv regulering før og under store tilsigsepisoder.

Når det gjelder flomdemping tar Eviny samfunnsansvaret sitt svært alvorlig, og gjør mye for å unngå eller dempe skadeflommer i vassdragene vi regulerer. Regulering både i forkant av og under flom har ført til at antall flomhendelser er betydelig redusert i forhold til før regulering. Det er derfor også viktig å påpeke, at eventuelle innstramninger på manøvreringsreglementet med magasinrestriksjoner kan bevirke, at Eviny fremover ikke i samme grad kan drive aktiv flomdemping, og dette kan da øke risikoen for skadeflommer.

På oppfordring fra NVE har Eviny ved flere tilfeller dokumentert, hvordan reguleringsmagasinene og kjøring av kraftverkene har redusert flommer i de regulerte vassdragene. I noen tilfeller har dammer og flomløp også blitt bygget om for å få bedre flomdempingen. Et eksempel på dette er ombyggingen av overløpet på Volavatnet.

Eksingedalen Bygderåd peker på problematiske flomforhold ved kjøreterskel på Høvik, som ligger nedenfor Nesedammen (ref. pkt. 8.0). Det er ikke riktig når Bygderådet hevder, at flomforholdene nedstrøms Nesevatnet er blitt forverret etter reguleringen. Både Evanger og Myster kraftverk bidrar til å redusere flomvannføringen på denne elvestrekningen.

3 Fisk

Høringsuttalelser som er knyttet til fisk, kultivering og habitatforbedrende tiltak er innsendt av Voss klekeri, Ekso Elveigarlag, Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag, Bolstadelva AS, Norske Lakseelver,

Teigdalen Elveeigarlag, Mattilsynet, Eksingedalen Bygdaråd, Vaksdal kommune, Eksingedalen/Vaksdal bondelag, Voss Herad, Vestland fylkeskommune.

3.1 Hurtige vannstandsendringer, driftstans og omløpsventil

Hurtig vannstandsending

Miljødirektoratet, Vaksdal kommune, Bolstadelva AS og Norske Lakseelver har kommet med krav knyttet til hurtig vannstandsending. Kravene omhandler stans i Myster kraftverk, og at driften av Evanger kraftverk ikke må føre til vannstandsreduksjon i Bolstadelva som overstiger 10-13 cm per time. På et generelt grunnlag peker Mattilsynet på, at det bør foreligge tiltak som til enhver tid sikrer riktig vannføring for fisk i regulerte vassdrag, og at reduksjon i vannføring skjer så langsomt at fisken har en reell mulighet til å flytte seg over til dypere vann.

På grunn av lite magasin er Myster kraftverk å anse som et elvekraftverk, som i hovedsak kjøres på tilsig. Kraftverket har i gjeldende konsesjon krav til myke vannstandsreduksjoner, jf. Revisjonsdokumentet (kapittel 4.4). Eviny ønsker å sette ut vannstandslogger nedstrøms utløpet fra Myster kraftverk for å kartlegge vannstandsendringer i elven, og hvor store endringer som forekommer med dagens drift. Erfaringer fra loggingen vil gi et grunnlag for å evaluere driftsmønsteret.

Kravene knyttet til driften av Evanger Kraftverk gjelder vannstandsending på Vassenden og i Bolstadelva. Evanger kraftverk har utløp i Evangervatnet, som også Vosso, Teigdalselva og flere andre elver drenerer til. Evangervatnet er stort og vannføringsendringer vil bli dempet, slik at endringene utjevnes ved Vassenden og i Bolstadelva. Vosso er vanligvis hovedkilden til vannføringen på Vassenden og i Bolstadelva, men i tørre perioder kan driftsvannføringen fra Evanger kraftverk utgjøre en vesentlig del. Selv ved brå start og stopp i Evanger kraftverk vil dempingen i Evangervatnet føre til tregheter i vannføringen ut av Evangervatnet slik det ikke vil forekomme hurtige endringer på Vassenden og i Bolstadelva.

Bolstadelva AS har stilt krav om at målinger fra vannstandsmåleren i Evangervatnet ved Vassenden skal være tilgjengelig for allmennheten. Målestasjonen det er vist til i Revisjonsdokumentet er NVEs stasjon, og data fra denne er tilgjengelig for alle på NVEs nettsider (<https://sildre.nve.no/>).

Omløpsventil

Miljødirektoratet vil at det skal settes krav til installasjon av omløpsventil i Myster kraftverk.

Installering av en omløpsventil er et svært kostnadskrevenende tiltak siden kraftverket må bygges om. Det er derfor svært viktig at nytten vurderes opp mot kostnaden. Etter manøvreringsreglementet ble endret i 2009 ble også driften endret. Den nye manøvreringen har ikke blitt evaluert, og det foreligger svært lite kunnskap om dagens situasjon når det gjelder vannstandsendringer ved nedkjøring og utfall. For å kunne vurdere nytten av en omløpsventil, må driften av Myster kraftverk og dets påvirkning på vassdraget dokumenteres. Videre må historiske data gjennomgås for å kartlegge hvilke situasjoner og hvor ofte en omløpsventil kunne ha kompensert for brå endringer i vannføringen fra Myster kraftverk.

Driftstans

Statsforvaltaren, Norske Lakseelver og Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag har stilt krav til drift av Evanger kraftverk. Statsforvaltaren og Norske Lakseelver ønsker et krav om vinterdrift i Evanger kraftverk for å sikre at gytearealene er vanddekket.

Evanger kraftverk er Evinys største kraftverk, og det har en nøkkelrolle for å stabilisere nettet i området og sikre forsyningssikkerheten. Vinterdrift er sammenfallende med Evinys interesse, da kalde og tørre perioder ofte er sammenfallende med gode prisprognoser og behov for strømproduksjon. Likevel er det mange faktorer som vil påvirke når kraftverket vil ha stans. Ved planlegging av stans vil behovet for å sikre gyteområdene være en viktig faktor i vurderingen. Dette er også omtalt i Revisjonsdokumentet (kapittel 7.1.3).

Det er også stilt krav til redusert drift i smolt-sesongen. Forskning så langt har ikke vist at drift av Evanger kraftverk på noen måte har vesentlig innvirkning på smoltutvandringen i Vossovassdraget. Eviny mener at redusert drift i smoltperioden ikke står i forhold til kostnaden i tapt produksjon.

3.2 Habitattiltak

Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag, Norske Lakseelver, Teigdalen Elveeigarlag, Voss klekkeri og Vaksdal kommune har alle innspill og krav om pålegg til forskjellige habitattiltak.

Eviny er positiv til å gjennomføre kunnskapsbaserte habitattiltak, og utfører nye tiltak etter hvert som det foreligger gode vurderinger og planer for tiltak. Eviny har gjennomført mange habitattiltak, dette står beskrevet i Revisjonsdokumentet (kapittel 5.3). Eviny benytter kunnskapsbaserte løsninger for å sikre god gjennomføring av tiltak for å redusere miljøkonsekvensene av vår aktivitet.

Ekso Elveeigarlag ønsker at terskelen på Eikefet i Ekso skal bygges opp igjen minimum 60 cm høy. Elveeigarlaget ønsker også at sandbanken på veisiden av elven åpnes opp, slik at det blir gjennomstrømming for å hindre gjengroing. Eviny fjernet terskelen på Eikefet tilbake i 2014, da ny kunnskap viste at terskelen var negativ for laks og sjørret. Etter terskelen ble fjernet er det gjort flere tiltak her for å bedre forholdene for laks og sjørret. Undersøkelser gjort for å evaluere tiltakene viser at gyting og ungfiskproduksjon har økt etter at terskelen ble fjernet og det ble gjort biotoptiltak i dette området³. Eviny forholder seg til kunnskap og anbefalinger for å sikre best mulig forhold for liv i vassdragene, og anbefaler ikke å øke høyden på terskelen.

Standardvilkår gir miljømyndighetene mulighet til å pålegge regulanten etablering, drift og vedlikehold av tiltak.

3.3 Gassovermetning

Vestland fylkeskommune, Vaksdal kommune og Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag har innspill knyttet til gassovermetning. Innspillene gjelder både undersøkelser, forskning og krav og rutiner til installasjoner som hindrer luftovermetning. Innspillene er myntet på Myster kraftverk, men også på et mer generelt grunnlag slik at skadelig gassovermetning ikke forekommer.

Gassovermetning er en problemstilling som er kommet til etter at konsesjonen for Evanger ble gitt i 1966. Vilkår knyttet til gassovermetning vil være en del av standardvilkårene. Eviny er oppmerksom på problemstillingen, og overvåker luftmetningen i avløpsvannet fra flere kraftverk, hvor det kan være risiko for luftovermetning. Eviny tilstreber å redusere miljøpåvirkningen til et minimum. Overvåking av luftmetning er omtalt i Revisjonsdokumentet (kapittel 7.2.1).

3.4 Utsetting og kultivering av brunørret

Voss klekkeri, Teigdalen Elveeigarlag, Eksingedalen Bygdaråd, Vaksdal kommune, Eksingedalen/Vaksdal bondelag og Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag har innspill til produksjon og utsetting av brunørret i reguleringsmagasine, og kultiveringsarbeid for brunørret i Ekso oppstrøms Nesevatnet.

Eviny har gjennom gjeldende konsesjonsvilkår pålegg om utsetting av brunørret og overvåking gjennom prøvefiske i noen reguleringsmagasin, jf. Revisjonsdokumentet (kapittel 5.2.4). Utsetting kan kun gjøres etter tillatelse fra myndigheter, og det er Statsforvaltaren som regulerer hvor mye fisk som skal settes ut og i hvilke magasin. Statsforvaltaren kan også pålegge fiskeundersøkelser. Statsforvaltaren vil også gjennom standardvilkår ha mulighet til å pålegge regulanten kultivering og utsetting som kompensasjon for manglende rekruttering forårsaket av regulering.

3.5 Kultivering av laks og sjørret

Vestland Fylkeskommune, Ekso Elveeigarlag, Voss klekkeri, Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag, Teigdalen Elveeigarlag, Bolstadelva AS, og Voss Herad har i deres høringsuttalelser krevd drift av klekkeri eller annen form for kultivering av fisk. De fleste kravene er knyttet til drift av Stiftelsen Voss klekkeri, fortsatt produksjon av Vossolaks til Vosso, produksjon og slep av smolt ut gjennom fjordene.

Som kompensasjon for reguleringens påvirkning av Teigdalselva og Bolstadelva ble «Vossofondet» etablert i 1999. Årlig setter Eviny av et beløp til «Vossofondet», og fondets midler går til tiltak for bedring av

³ Skår, B. og Gabrielsen, S.E. 2022. Ekso – Status for laks og sjøaure og evaluering av gjennomførte tiltak. NORCE LFI-rapport nr. 430.

fiskebestandene i Bolstadelva og Teigdalselva. Evinyns støtte til Voss klekkeri har siden 1999 blitt gjort gjennom fondet. Eviny mener, at det er opp til forvaltningen og sektormyndighetene hvordan fondet skal forvaltes for å avbøte på påvirkning fra reguleringen, og dersom det igjen vil være behov for kultivering vil Eviny rette seg etter anbefalingene. Dette står beskrevet i Revisjonsdokumentet (kapittel 8.2.1.7).

For å styrke bestandene av laks og sjøørret i Ekso er det også kommet krav om klekkeridrift og kultivering. Nye konsesjonsvilkår vil inneha standardvilkår, som gir miljømyndighetene mulighet til å pålegge regulanten både drift av kultiveringsanlegg, utsetting og fiskeundersøkelser. Når det gjelder kultivering, vil Eviny til enhver tid forholde seg til kunnskap og pålegg fra myndigheter.

3.6 Fond

Vaksdal kommune ønsker en vurdering av høyere innbetaling til lokale konsesjonsfond for opphjelp av vilt/fisk, og at årlig innbetaling til fondene bør sees i sammenheng med dagens kraft- og pengeverdi. Bolstadelva AS krever, at det blir avsatt et eget fond til forskning, idet de mener at dette vil styrke tilliten til de rapportene som blir levert. Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag mener, at det må opprettes et eget fond for å ta vare på kulturen knyttet til fiske etter laks og ørret.

Årlig betaler Eviny inn til flere ulike fond i kommunene som er berørt av Evangerutbyggingen. Dette er innbetalinger som justeres med faste intervall etter KPI-indeksen etter egen forskrift, slik det er beskrevet i Revisjonsdokumentet (kapittel 5.3). Eviny mener, at kravet om opprettelse av nye fond og/eller høyere innbetaling til eksisterende fond må avvises, da kommunale og interkommunale oppgaver kan løses til allerede fastsatte innbetalinger. Så godt som alle undersøkelser og tiltak dekkes likevel av regulanten enten gjennom gjeldende konsesjonsvilkår, pålegg eller gjennom et samarbeid mellom regulanten, lokale interesser og myndighetene.

3.7 Fisketrapp

Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag, Ekso Elveeigarlag og Vaksdal kommune har innspill om, at regulanten må overholde og gjennomføre pålegget om fisketrapp i Høsefossen.

Pålegget om fisketrapp i Høsefossen ble i sin tid gitt for å kompensere for tapt gyte- og oppvekstarealer etter utbyggingen av Myster kraftverk (1984). Diskusjonene rundt fisketrapp i Raufossen og Høsefossen var mange, og pålegget ble gitt først i 2007. Eviny har gjort flere forsøk på å bedre oppvandringsforholdene i Høsefossen med å sprengte ut kulper, som skulle fungere som fisketrapp i fossen. Flom har imidlertid ødelagt tiltakene, slik det er beskrevet i Revisjonsdokumentet (kapittel 7.2.1). Eviny ber om, at myndighetene vurderer pålegget om å etablere fisketrapp i Høsefossen på nytt, og om eventuelt andre tiltak kan kompensere for manglende gyte- og oppvekstsvilkår. En ny rapport fra NORCE LFI viser at biotopiltak på Eikefet har vist gode resultater med hensyn til økt produksjon av fisk⁴. Det er også pekt på andre tiltak som kan øke produksjonen av fisk i vassdraget. Rapporten omtaler produksjonspotensialet oppstrøms Høsefossen, men det har vist seg svært vanskelig og kostnadskrevenende å etablere vandringsvei gjennom Høsefossen.

3.8 Fiskeundersøkelser

Voss klekkeri, Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag, Vaksdal kommune og Voss Herad har i høringsuttalelsene deres krevd fiskeribiologiske undersøkelser. Dette er undersøkelser knyttet til laks og sjøørret, om fortsatt overvåking, kunnskapsinnhenting og kartlegging av flaskehals i vassdragene. Vaksdal kommune har også fremmet krav om pålegg om undersøkelser og tiltak for å fremme fisken, fisket og friluftslivet i reguleringsmagasinene. Mens Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag har fremmet krav om undersøkelser av lokal ørretstamme i Bolstadstraumen.

Eviny er positiv til undersøkelser, og søker gjennom undersøkelser kunnskap om vassdrag som er påvirket av regulering. Overvåking, kunnskapsinnhenting og kartlegging av flaskehals knyttet til kraftproduksjon er viktig for å kunne gjøre de rette tiltakene for å redusere påvirkningen. Eviny forventer, at konsulenter og

⁴ Skår, B. og Gabrielsen, S.E. 2022. Ekso – Status for laks og sjøaure og evaluering av gjennomførte tiltak. NORCE LFI-rapport nr. 430.

forskere utfører undersøkelser og forskning innenfor etiske retningslinjer, og etter anerkjente vitenskapelige metoder uavhengig av hvem som bestiller undersøkelsene.

Nye konsesjonsvilkår vil inneha standardvilkår, som gir miljømyndighetene mulighet til å pålegge regulanten ytterligere fiskeundersøkelser, dersom det er behov for mer kunnskap på områder som kan knyttes til vassdragsreguleringene.

3.9 Kalking

Kalking er et tema som er omtalt av flere høringsparter blant annet av Miljødirektoratet, som mener at det må stilles krav til, at regulanten skal bidra til kalkingen som er etablert i Ekso nedenfor Høvik. Vaksdal kommune vil at regulantens rolle i kalking av Ekso skal avklares.

Eviny kan ikke se at det er argumenter som taler for at kostnadsdelingen med kalking av Ekso nå skal endres og mener at kravet må avvises. Eviny viser til omtale av dette temaet i Revisjonsdokumentet (kapittel 7.2.1) og NVEs uttale til «*Nye bestemmelser om vannslipping i tillatelsen til utbygging av Myster kraftverk i Vaksdal kommune i Hordaland*» i forbindelse med forrige revisjon av Myster kraftverk i 2009.

For å kompensere for forsuret vann har Eksingedalen/Vaksdal bondelag framsatt forslag om kalking av vann, terskelbasseng og jordbruksarealer i øvre deler av vassdraget på ettervinteren, mens jorder og vann fortsatt er snø- og islagte.

I øvre deler av vassdraget er ikke pH en begrensende faktor for bestanden av brunørret. Å kalke jordbruksarealer for å buffre avrenningen synes nødvendig og vil et stort forbruk av kalk. Miljødirektoratets rapport "*Plan for kalking av vassdrag i Norge 2016 – 2021*" peker på at kalking også kan gi uønska effekter på stedegen ørret i vann- og vassdrag. Kalking kan også virke forstyrrende på naturlig og sårbar vegetasjon.

Eviny mener at krav knyttet til kalking av Eksingedalsvassdraget må avvises.

3.10 Vanntemperatur i Evangervatnet og Bolstadelva

Miljødirektoratet, Statsforvalteren, Vestland fylkeskommune, Voss klekkeri, Norske Lakseelver, FNF Hordaland, Bolstad AS og Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskerlag har kommet med krav knyttet til temperaturen i avløpsvannet fra Evanger kraftverk, og effekten dette har på laks og sjørret. Det er også framsatt krav om tiltak for å tilstrebe at temperaturen i avløpsvannet ikke avviker fra temperaturen i Evangervatnet, som f.eks. ved at det skal bygges vanninntak i ulike høyder i reguleringsmagasinene.

Etablering av flere vanninntak i ulike høyder i reguleringsmagasiner, som f.eks. Askjelldalsvatnet og Volavatnet, er et svært krevende tiltak både teknisk og økonomisk. På grunn av bekkeinntakene på driftstunnelen mener Eviny, at et slikt tiltak vil ha liten effekt på temperaturen i avløpsvannet fra Evanger kraftverk. Kraftverket får driftsvann fra mange ulike kilder slik det er gjort rede for i Revisjonsdokumentet (kapittel 8.1.3.2), og vann fra bekkeinntakene er en svært viktig del av reguleringsanlegget. Dette gjelder spesielt i de perioder som er viktige for fisken. En stor del av tilsiget kommer fra uregulerte bekkeinntak der vannet har samme naturlige temperatur som i bekkene på fjellet. I store deler av vekstsesongen til smolten kjøres kraftverket hovedsakelig på smeltevann fra bekkeinntakene og i mindre grad fra vann fra reguleringsmagasinene. I snøsmeltesesongen vil vanninntak i ulike høyder ikke ha innvirkning på temperaturen på driftsvannet. I tørre og kalde perioder kjøres kraftverket hovedsakelig på vann fra reguleringsmagasinene, og da er det typisk at driftsvannet har en høyere temperatur enn tilsiget fra uregulerte nedbørfelt.

Eviny har engasjert NORCE til å modellere temperaturforholdene i Evangervatnet og Bolstadelva. Modelleringen av temperaturforhold vil sammen med lange dataserier av ungfiskundersøkelser gi bedre kunnskap om kraftverkets påvirkning på smoltproduksjon i Bolstadelva. Eventuelle funn som viser at kraftverket har vesentlig påvirkning på smoltproduksjonen vil bli vurdert.

4 Tilgroing, massetansport og kantvegetasjon

4.1 Tilgroing

Vestland fylkeskommune, Vaksdal kommune, Eksingedalen Bygdaråd, Øvre Eksingedalen grunneigarlag og Eksingedalen/Vaksdal Bondelag har alle uttalelser knyttet til tilgroing i Ekso. I tillegg har fylkeskommunen innspill knyttet til tilgroing i Mestadvatnet i Teigdalen. Mange av disse høringsuttalelser går på at regulanten må pålegges å jevnlig utføre klipping og fresing av tilgrodde steder i vassdragene. Landskapspleie blir også tatt opp som tema, og at regulanten må rydde i de regulerte elvene.

Tilgroing er et økende problem i alle vassdrag, både regulerte og uregulerte. Dette er grundig gjennomgått i Revisjonsdokumentet (kapittel 7.1.1 og 7.2.3). Innføring av standardvilkår vil gi myndighetene tilstrekkelig mulighet til å følge opp regulanten ved behov, eller når ny kunnskap muliggjør nye tiltak.

Bolstad AS krever at det lages en plan for slipp av kontrollerte flommer med formål å redusere tilgroingen i Bolstadelva. Når det gjelder flommer i Bolstadelva, har Eviny/Evanger kraftverk svært lite innvirkning på disse. Det er derimot Vosso som er bestemmende for og forårsaker flommene i Bolstadelva. Se revisjonsdokumentet (kapittel 4.3.5.3) for mer informasjon om vannføring i Bolstadelva.

4.2 Massetransport (sedimentering og erosjonssikring)

Voss Herad mener det må klargjøres hvem som har ansvar for vedlikehold av erosjonssikring av elvestrekning på Brekktun/Århus i Teigdalen. Teigdalen Elveeigarlag ønsker at Teigdalsvassdraget overvåkes og forbygges/sikres mot flom og erosjon.

Eviny vil påpeke at alle elver har erosjons- og sedimentasjonsprosesser, men at disse er redusert i Teigdalselva etter utbyggingen. Teigdalselva er godt regulert, og det er dokumentert at overføringen til Evanger kraftverk har ført til reduserte flommer i Teigdalen. Forbygninger etablert langs Teigdalselva av ulike tiltakshavere, må være den enkeltes eget ansvar å vedlikeholde.

Vestland fylkeskommune, Vaksdal kommune, Eksingedalen Bygdaråd og Eksingedalen/Vaksdal bondelag har uttalt seg om sedimentering i vassdragene. I Trefallsvatnet er det kommet krav om rensing for sedimentert finstoff etter tunellutbyggingen på 1960-tallet, og mye sedimentering over tid. Kravet er begrunnet med at tiltaket vil fremme vannmiljøet og forholdene for fisken og fisket.

Som nevnt ovenfor har alle vassdrag naturlige erosjons- og sedimenteringsprosesser uavhengig av om vassdragene er regulerte eller ikke. Erosjons- og sedimenteringsprosesser foregår også i Trefallsvatnet som ligger på den regulerte delen av elvestrekningen. Eviny stiller seg uforstående til at store mengder stein fra tunneler i anleggsperioden skal være ført via vassdraget ned til Trefallsvatnet da det er flere kilometer fra nærmeste tunnel/tverrslag og ned til vatnet. Flyfoto av Trefallsvatnet tatt før regulering viser at vannet også var grunt før regulering.

Vestland fylkeskommune mener at regulanten må ta ansvar for ved behov å fjerne unaturlig oppsamling av mudder og slam, som er oppstått i sammenheng med reguleringen.

I tilknytning til utbyggingen ble Eviny pålagt å bygge mange terskler i vassdraget. Tersklene vil sammen med reduserte flommer naturlig føre til sedimentering. Gjennom årlig tilsyn av tersklene, blir tilstanden og behov for tiltak for tersklene vurdert.

Eksingedalen/Vaksdal bondelag og Eksingedalen Bygdaråd tar opp problemet med at et elvedelta bygger seg opp på flaten nedenfor Flatekvalfossen (Eksingedalen), og at dette er til ulempe for jordbruksdriften. Både Bondelaget og Bygdarådet mener, at Eviny ikke har fulgt opp et pålegg fra NVE på dette punktet.

Eviny behandler og håndterer elvestrekningen nedenfor Flatekvalfossen som andre deler av det regulerte vassdraget med årlige tilsyn og rydding ved behov. NVE har ikke gitt pålegg om dette.

4.3 Kantvegetasjon

Vestland fylkeskommune og Eksingedalen Bygdaråd mener, at det må lages en plan for kantvegetasjon, kantrydding og visuell oppleving av vassdraget og fossene i Eksingedalen. De mener at Eviny har et sterkt medansvar for å bidra til forsvarlig forvaltning. Eksingedalen Bygdaråd mener at Eviny må få tydelig pålegg om å stille vassdraget på eget initiativ, og at det må bygges utsikts- og rasteplasser på utvalgte steder i Eksingedalen, gjerne på steder med utsikt til fossene.

Eviny ser ikke at det skal være grunn til å pålegge særskilte vilkår knyttet til rydding og kantvegetasjon i vassdragene. Ansvar for kantvegetasjon som ikke er til hinder for flomavledningen, ligger hos grunneier og ikke regulant. Eviny forholder seg til vannressurslovens krav om regulantens plikt til forvaltning og vedlikehold av vassdragsanlegg og regulerte elvestrekninger (jf. Vannressursloven § 5 og § 37). Konesjonsvilkårene gir videre NVE de nødvendige hjemlene for å vurdere, og eventuelt pålegge regulanten tiltak (jf. IK-forskriften § 5).

5 Villrein

Miljødirektoratet, Vestland fylkeskommune, Vaksdal kommune, Voss Herad, Stølsheimen verneområdestyre og Villreinnemda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell har høringsuttalelser knyttet til villrein. Uttalelsene omhandler anleggsveier, kunnskapsinnhenting, avbøtende tiltak og fond.

5.1 Anleggsveier

Stølsheimen verneområdestyre, Vaksdal kommune og Villreinnemda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell har innspill knyttet til anleggsveier. De fleste høringsuttalelsene omhandler ulemper som anleggsveiene medfører og om å begrense ferdsel. Dette gjelder brøyting og stenging av anleggsveiene for allmenn ferdsel for å ivareta hensyn til villreinen.

De anleggsveiene til Eviny som ligger i fjellet, brøytes vanligvis ikke. Dette gjelder også veier i villreinområder. Brøyting vinter og tidlig vår gjøres kun i forbindelse med vedlikeholdsarbeid. Større vedlikeholdsarbeid på dammer og vannveier gjøres i henhold til en detaljplan, som godkjennes av NVE. Dersom det er behov for tilgang til vei, og for å komme i gang tidlig i sommersesongen, er dette beskrevet i detaljplanen. Omsynet til villrein vil også være beskrevet i detaljplanen. Myndighetene har mulighet for å legge føringer for brøyting og motorferdsel inn mot villreinområder.

Villreinen er en truet dyreart, og hvis myndighetene finner det hensiktsmessig av hensyn til vern av villreinen, er Eviny villig til periodevis å stenge anleggsveiene. Eviny mener at dette kan vurderes og løses innenfor standard konsesjonsvilkår uten at kravene behandles som del av vilkårsrevisjonen. Det vises ellers til Revisjonsdokumentet (kapittel 8.2.1.8).

5.2 Avbøtende tiltak

Voss Herad, Vaksdal kommune og Villreinnemda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell ber om pålegg om tiltak som tar hensyn til villreinen sin arealbruk gjennom året – dette gjelder først og fremst areal i tilknytning til reguleringsmagasin. Villreinnemda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell ønsker at kompenserende tiltak som gjøres utenfor reguleringsanleggene anerkjennes som avbøtende tiltak for hindringer skapt av kraftutbygging

Eviny er positiv til å vurdere avbøtende tiltak relatert til våre anlegg, og som er kunnskapsbaserte. Når det gjelder tiltak som ikke er i direkte tilknytning til våre anlegg er det viktig at tiltakene vil komme samme bestand til nytte. Standardvilkår gir miljømyndighetene mulighet til å pålegge regulanten ytterligere tiltak dersom myndighetene finner dette hensiktsmessig av hensyn til vern av villreinstammen.

Villreinnemda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell ber regulanten forplikte seg til å unngå brudd på trekkveier, særlig ved utløpet av Holskardvatnet og mellom Stølsvatnet og Vøringvatnet. Trekkvuten det henvises til ligger stort sett innenfor Stølsheimen landskapsvernområde, og er ikke et område Eviny ofte har aktivitet. Eviny ønsker å ivareta hensynet til villreinen, men kan likevel ikke forplikte seg til å unngå brudd på trekkveier. Eviny har anlegg i fjellene, og disse er for det meste ubemannet og uten aktivitet. Men

Eviny må ha mulighet til enhver tid å ta seg inn til anleggene om det er behov for tilsyn, vedlikehold og rehabilitering.

5.3 Kartlegging, kunnskapsinnhenting og samarbeid

I flere av høringsuttalelsene er det fremsatt ønske om kartlegging og kunnskapsinnhenting rundt villrein. Dette gjelder både problemkartlegging knyttet direkte til anlegg, veier og veiskjæringer, men også trekkruiter og villreinens arealbruk gjennom året. Det er også kommet ønske om at Eviny pålegges å delta i samarbeid for å skjerme trekkpassasjer, samt gjøre en nærmere vurdering av hvilke områder og anleggsveier som bør tilrettelegges for andre aktiviteter uten at dette får vesentlige skadevirkninger for villreinen i området.

Eviny samarbeider allerede tett med Villreinnemda, og deltar i referansegruppen for kartlegging av villreinstammen i regi av Villreinutvalget. Dette er et viktig arbeid, og Eviny ønsker å fortsette dette samarbeidet. De fleste av inngrepene har liten eller ingen påvirkning på villreinen, og er ikke til hinder for sikring av en bærekraftig villreinstamme i dette området. Det vises ellers til Revisjonsdokumentet (kapittel 8.2.1.8).

5.4 Villreinfond og økonomiske bidrag

Miljødirektoratet og Villreinnemnda mener, at det må etableres et villreinfond innrettet mot avbøtende og kompenserende tiltak for villrein i Fjellheimen. Villreinnemda for Nordfjella, Fjellheimen og Raudafjell mener, at det må settes av midler til kunnskapsheving og gjennomføring av avbøtende tiltak, som kan bedre villreinens muligheter for frie trekk.

Eviny mener, at reguleringene knyttet til Evanger kraftverk ikke har vært til hinder for sikring av en bærekraftig villreinstamme i dette området. Utbyggingen og driften av anleggene har marginal betydning for villreinen. Eviny mener, at kravet om et fond eller annen avsetning av midler til villreinen må avvises. Det vises ellers til kapittel 3.6 og til Revisjonsdokumentet (kapittel 8.2.1.8).

Nye konsesjonsvilkår vil inneha standard miljøvilkår som gir miljømyndighetene mulighet til å pålegge regulanten ytterligere undersøkelser dersom det er områder som det er behov for mer kunnskap rundt, og som kan knyttes direkte til reguleringsanleggene.

6 Landskap og friluftsliv

6.1 Kunnskapsinnhenting

FNF Hordaland ber NVE vurdere, om det bør stilles krav til utvikling av kunnskap om sammenhengen mellom vassdragsreguleringene i området, og bruken av området til friluftsliv samt opplevelse av landskapet. Dette for å gi grunnlag for en bedre forvaltning av området for fremtiden samt for å bidra til bedre kunnskapsbasert friluftslivsforvaltning nasjonalt.

Eviny mener, at det allerede er gjort mye forskning og kunnskapsinnhenting på hvordan vassdragsreguleringene i området påvirker friluftslivs- og landskapsverdier. Ikke minst gjelder dette konsekvensutredninger i samband med konsesjonssøknader, planendringer, det tidligere arbeidet med "Samla plan" og nå gjennom Vannplanarbeidet (Vandirektivet). Eviny mener, at kravet må avvises.

6.2 Tiltak innenfor Stølsheimen landskapsvernområde

Stølsheimen verneområdestyre skriver i sitt høringssvar at større vedlikeholdsarbeid på damanleggene i Torvedalstjørni og Vassøyane som krever endring av normal vanntand, kan påvirke landskapet. Alle tiltak som kan påvirke landskapet er søknadspliktige tiltak etter verneforskrifta for Stølsheimen

Eniny viser til verneforskriften kapittel V, hvor det står: «Reglane i pkt.IV er ikkje til hinder for»: Og i punkt 6 i kapittel V: «Vanleg vedlikehald av eksisterande anlegg, merka turiststigar, vegar, kraft- og telefonliner og vanleg vedlikehald av bygningar med tradisjonelle materialar.» Vanlig vedlikehold av Evinys damanlegg kan medføre midlertidig nedtapping av vannspeil i Vassøyane og Torvedalen.

6.3 Anleggsveier

Flere høringsparter omtaler vedlikehold og tilgjengeliggjøring av anleggsveiene. Vaksdal kommune mener at det må settes krav til vedlikehold og offentlig bruk av anleggsveiene så langt det ikke er i konflikt med hensynet til villreinen. Eksingedalen Bygdaråd, Teigdalen Elveeigarlag og grunneier Kjell Vassenden ber likeledes om, at de nye konsesjonsvilkårene inneholder krav om vedlikehold av anleggsveiene og at veiene må holdes åpne for allmennheten, men med omsyn til villreinen.

Eviny holder anleggsveiene i tilstrekkelig stand for eget bruk og åpne for allmennheten i den grad dette er forsvarlig slik det er beskrevet i Revisjonsdokumentet (kapittel 9).

Voss herad og Vestland fylkeskommune har et ønske om utvidet samarbeid og plikt til vedlikehold av anleggsveiene, men uten at det er spesifisert hva som ligger i dette ønsket. Dette synes å komme under privatrettslige forhold da det under kraftverksskjønnene er gitt flere føringer for hvor langt Eviny's ansvar rekker med hensyn til vedlikehold av anleggsveiene. Eviny kan ikke påta seg et vedlikeholdsansvar for anleggsveiene som går utover Eviny's eget behov. Dette er fastslått både i eldre konsesjonsvilkår og i kraftverksskjønnene for Evanger. Eviny vil også vise til Vegloven kapittel VII (§ 53-56), som slår fast at alle brukerne av privat vei har plikt i å delta i vedlikeholdet.

6.4 Sikring av ferdsel

Både FNF Hordaland og Stølsheimen verneområdestyre har i deres høringsuttalelser kommentert stien langs Raudbergvatnet, og ønsker at stien videreutbedres og sikres.

FNF Hordaland ber om forbedringer av stien langs Raudbergvatnet som del av vilkårsrevisjonen. Eviny viser til kraftverksskjønn Evanger - skjønn 3 (1973) der det er lagt inn i skjønnsforutsetningen (side 23) at "Reksteveg under Raudberget langs Raudbergvatnet demmes ned. Ny reksteveg av samme standard anordnes på samme strekning over den nye vannstanden". Eviny mener kravet om at stien langs Raudbergvatnet blir del av vilkårsrevisjonen må avvises, da saken allerede er løst gjennom skjønnet.

FNF Hordaland ønsker at det tas hensyn til at magasinene kan opprettholdes som ferdselsårer/løyper vinterstid. For Eviny's kommentar til dette ønsket vises til kapittel 2.

6.5 Terskler i elver

Vestland fylkeskommune, Vaksdal kommune og Øvre Eksingedalen grunneigarlag har i deres høringsuttalelser kommet med innspill om tersklene i vassdragene. Det er ønske om, at det utarbeides en «terskelplan» for vassdragene, hvor de eksisterende tersklene med utgangspunkt i erfaringer og ny kunnskap blir vurdert etter funksjon og behov. Eksingedalen/Vaksdal bondelag nevner justerbare terskler, som et godt tiltak for å redusere flom på innmark.

Tersklene i vassdragene er i sin tid bygd for å kompensere for effekten av fraføring av vann. Siden da er ny kunnskap kommet til, og terskler og bruken av vassdraget bør ses på i sin helhet. Eviny vil likevel påpeke, at det ikke er behov for å knytte krav til en «terskelplan» i de nye vilkårene da slike planer allerede ble utarbeidet for flere år tilbake. Det vil imidlertid alltid være behov for å vurdere eksisterende terskler på nytt basert på både driftserfaringer og ny kunnskap. Det er allerede utført endringer både med å lage nye terskler, men også med å fjerne eller modifisere eksisterende terskler i vassdragene. Dette er tiltak som kan gjennomføres innfor standard konsesjonsvilkår uten videre behandling i vilkårsarbeidet, jf. Revisjonsdokumentet (kapittel 7.1.1 og 7.2).

6.6 Kulturminner

Vaksdal kommune og Vestland fylkeskommune mener at det må stilles krav om kartlegging og registrering av kulturminner innenfor området omfattet av revisjonen.

Konsesjonsvilkårene fra 1966 (pkt. 22) fastsatte allerede da, at det skulle gjennomføres en kulturminnekartlegging i områder som ble berørt av utbyggingen. Eviny mener derfor, at dette allerede er gjennomført og at kravet derfor må avvises.

7 Andre forhold og krav

7.1 Informasjonsflyt

Ekso Elveeigarlag ønsker, at Eviny fremover blir bedre til å informerer grunneiere om tiltak og arbeid i og langs elva. Eviny tar etterspørselen om informasjon til etterretning.

7.2 Prøvereglement før fastsettelse av endelig manøvreringsreglement

Flere høringsparter mener, at manøvreringsreglementet bør være midlertidig, og effekten av habitattiltak og minstevannføring bør evalueres etter 5 til 10 år for å se om målsettingene er nådd, eller om vilkårene må justeres.

Dagens lovverk fastsetter revisjon av manøvreringsreglement og vilkår hvert 30. år. Revisjon hvert 10. år vil føre til et kontinuerlig revisjonsarbeid, som vil være svært krevende både for konsesjonærer og myndigheter. Standardvilkår, som innføres i samtlige revisjoner gir ved behov myndighetene hjemmel til å kunne pålegge regulanten miljøtiltak. Eviny minner også om Vannressursloven § 28, som sier «*I særlige tilfelle kan vassdragsmyndigheten oppheve eller endre vilkår eller sette nye vilkår av hensyn til allmenne eller private interesser...*». Eviny mener derfor at disse forholdene er godt ivaretatt med dagens lovverk, og at behovet for et midlertidig manøvreringsreglement må avvises.

7.3 Påvirkning i sjø

Miljødirektoratet og Vestland fylkeskommune ber om det gjøres en utredning av effekten Evanger-reguleringen har på saltvannstilførselen til Bolstadjorden og vurderer mulige tiltak. Det er også kommet innspill fra Vestland Fylkeskommune, Voss Klekkeri, Bolstadelva AS, Vaksdal kommune og Voss Herad knyttet til fjordterskelen på Straume, som ligger i ytre del av Bolstadjorden. Terskelen er bare 2 m dyp, og det er knyttet krav til at terskelen bør mudres eller senkes for å redusere flomproblematikk, øke utskifting av bunnvann. Det er også knyttet bekymring til om terskelen er en flaskehals for smoltutvandringen.

Utskifting av bunnvann i terskelfjorder er knyttet til tilgangen til «friskt» saltvann på kysten, samt vindretning. Sommeren 2021 var forholdene optimale for vannutskifting, og de fleste terskelfjordene på Vestlandet fikk inn nytt bunnvann. Dette er beskrevet i en studie utarbeidet av Havforskningsinstituttet i 2021. Studien viser, at det er en trend mot sjeldnere vannutskifting i en rekke fjorder i den seneste perioden som er vurdert (1990-2020) sammenlignet med den forrige perioden (1960-1990). Dette er en trend som trolig kommer til å øke med predikerte klimaendringer framover⁵. Dette er ytterligere beskrevet i Revisjonsdokumentet (kapittel 7.1.4).

I flere høringsuttalelser er det også brakt opp, at Evanger kraftverk har økt vintervannføringen i Bolstadelva med 400 %. Det er en utbredt misforståelse at vintervannføringen har økt så mye. Evanger kraftverk har maksimal slukeevne på 54 m³/s, jf. Revisjonsdokumentet (kapittel 4.1). I Revisjonsdokumentet (kapittel 4.3.5.3) er det oppgitt at vintervannføringen før regulering i gjennomsnitt var 108 m³/s, mens den etter regulering er 111 m³/s. Det vil si at vintervannføringen har økt med ca. 11 %. Men i svært tørre perioder kan det oppstå situasjoner, hvor vannføringen i Vosso er svært liten og det samtidig er stor produksjon i Evanger kraftverk. I slike situasjoner kan vannføringen fra kraftverket øke vannføringen 400 %, men dette er i kortere perioder.

7.4 Tilbakeføre vann

Hordaland Grunneigar og sjølaksefiskarlag mener, at vann som er fraført Modalen må tilbakeføres og utnyttes der. Videre mener laget at vann som er fraført Eksingedalen også til en viss grad må tilbakeføres.

⁵ Johnsen, I.A et al.2021. *Utskifting av bassengvann i djupe terskelfjorder*. Havforskningsinstituttet.

Eviny kan ikke se at dette kravet er relevant som en del av vilkårsrevisjonen. Slike omfattende endringer av reguleringsanleggene og tidligere gitte tillatelser, vil føre til dramatisk tap av kraftproduksjon. Eviny mener, at kravet må avvises.

7.5 Differens mellom krafttap som følge av nye vilkår og kraftgevinst som følge av våtere vær

FNF Hordaland ber om, at differansen mellom krafttap som følger av nye vilkår, og økt kraftproduksjon som følge av endret vanntilgjengelighet synliggjøres. Både for perioden fra konsesjonen ble gitt og frem til i dag, og for perioden frem mot neste revisjon.

Flere klimarapporter forventer, at det blir mer nedbør, og samtidig at nedbøren blir mer intens. I tillegg forventes det at vinteren blir kortere, snøgrensen flytter seg oppover, og at det blir lengre perioder med lite tilsig. Flomtap vil øke og utnyttelsesgraden vil gå ned. NVE utarbeidet i 2017 en rapport, som belyste hvordan klimaendringer kan påvirke kraftproduksjonen i Evinys område⁶. Eviny mener det er vanskelig eller umulig å utføre beregninger for et fremtidig klima, og som det samtidig kan settes lit til. Et svar vil være basert på skjønn.

7.6 Kajakkpadling i Teigdalselva

Voss kajakkklubb, Norges Padleforbund og Ekstremsportveko ønsker et vilkår om at det i samråd med Eviny kan slippes vann tilsvarende 15-20 m³/s ved Kråkefossen noen timer en til to ganger i forbindelse med avviklingen av Ekstremsportveko. Dette for å gjøre kajakkdestinasjonen Voss enda mer attraktiv for de tilreisende som kommer i forbindelse med festivalen.

Eviny anser dette som et krav om vannslipp for å kunne drive næringsvirksomhet under Ekstremsportsveko. Eviny oppfatter det som urimelig og utenfor hensikten med vilkårsrevisjonen, at Ekstremsportsveko skal få utvide tilbudet sitt til utøvere som allerede disponerer flere andre elvestrekninger i Vossovassdraget til sine aktiviteter og samtidig påføre samfunnet et betydelig krafttap. Størrelsen på krafttapet vil selvsagt være avhengig av volumet som må slippes for å opprettholde ønsket vannføring ved Kråkefossen. Eviny mener bestemt, at kravet må avvises siden det faller utenfor intensjonen med vilkårsrevisjonen og har lav kost-nyttevurdering.

7.7 Opprusting av veinettet

Eksingedalen/Vaksdal Bondelag viser til lav standard på veien i Eksingedalen (fylkesvei 5398) og veien over Nesheimsfjellet (fylkesvei 5410). Bondelaget viser til dagens konsesjonsvilkår (pkt. 11) som fastsetter konsesjonærens plikt til å delta i vedlikeholdet av veier, bruer, m.v. og mener, at det må stilles krav til fornying av veiene dersom Eviny skal fortsette å bruke dem.

BKK oppfylte konsesjonsvilkårene (pkt. 11) under utbyggingene ved å ta kostnader med opprusting og vedlikehold av veinettet etter de krav som myndighetene stilte. Veien over Nesheimsfjellet (fylkesveg 5410) ble også delfinansiert av BKK etter en samarbeidsavtale mellom fylkeskommunen, Vaksdal kommune, Voss kommune, Modalen kommune og BKK. Eviny mener krav til framtidig deltakelse i veivedlikehold av fylkesveiene må avvises i den grad dette går utover de standardvilkår som forventes å komme etter vilkårsrevisjonen.

7.8 Høyspentlinjer

Voss klekkeri nevner at lavhengende høyspentlinjer som f.eks. den rett over utløpet fra Evanger kraftverk, kan ha innvirkning på fisken. De skriver videre, at forskere ønsker å se nærmere på om høyspentlinjer kan ha betydning for smoltutvandringen.

Siden de kraftledningene Voss klekkeri omtaler eies av andre selskaper og er bygget i henhold til egne tillatelser/konsesjoner, kan Eviny ikke se at dette er relevant som en del av denne vilkårsrevisjonen.

⁶ Beisland, C.S. et al. Virkninger av klimaendringer på BKKs kraftproduksjon. NVE Rapport 84-2017.

7.9 Mulige opprustings- og utvidelsesprosjekter (O/U)

Teigdalen Elveigarlag viser til Revisjonsdokumentet, der fire ulike O/U-prosjekter nevnes som aktuelle i tilknytning til Evanger reguleringsområde. Med bakgrunn i at Teigdalsvassdraget allerede er påvirket av regulering mener Elveigarlaget, at Eviny må legge bort planene for de to prosjektene «Overføring av bekk Oksebotn» og «Overføring av Groavikane» i vassdraget. Elveigarlaget skriv videre at *«vi finn det litt påfallande at når BKK skal vurdere moglegheiter for å auke energiproduksjonen dei neste 30 åra, så tenkjer dei kunn "meir vatn", og har tydelegvis ingen planar om oppgradering og modernisering av dei anlegga som alt er bygt ut»*.

Eviny vil peke på, at realisering av de aktuelle O/U-prosjekter i liten grad vil påvirke vannføringen i Teigdalselva. Bekken i Oksebotn (0,8 km²) og bekkene i Groavikane (1,5 km²) vil i tørre perioder i liten grad bidra til vannføringen i Teigdalselva. Det er videre en betydelig misforståelse når det hevdes, at eksisterende anlegg ikke moderniseres med tanke på å øke energiproduksjonen. Eviny har hatt og vil fortsatt ha et kontinuerlig arbeid med oppgradering og fornying av kraftstasjonsutrustningen, vannveier og inntak med tanke på økt effektivitet og bedre utnyttelse av tilgjengelig vann fra reguleringsområdet, slik at energiproduksjonen kan økes.

8 Privatrettslig

8.1 Privat vei og grunn

Ekso Elveigarlag mener, at om Eviny har behov for å nytte private veier eller grunn til å komme seg til og fra anlegg m.v., skal det kompenseres til grunneiere for bruken.

Eviny betaler vederlag for bruk av grunn når slik rett ikke allerede foreligger. I samband med de siste års rehabilitering av dammer i Evanger kraftverk sitt reguleringsområde er det utbetalt betydelige beløp i vederlag til grunneierne for tilkomst, uttak av stein og for bruk av grunn.

8.2 Gjerdeplikt på Trefall

Eksingedalen Bygdaråd kommer med krav om oppsetting av gjerde på Geitaneset og ned mot Trefallsvatnet, og i Norddalen fra Trefallsbrua i retning Beinhelleren. Kravet begrunnes i mangel på minstevannføring og at elvene dermed ikke har fungert som gjerde for beitedyr.

Gjennom kraftverksskjønn «Evanger-skjønnene 1-5» ble det gjort en grundig gjennomgang og vurderinger av gjerdeerstatninger på grunn av tørrlagte elvestrekninger. Elvestrekningene som nevnes av Bygdarådet ble behandlet i «Evanger-skjønn 2», og for flere strekninger er det fastsatt årlige vederlag til grunneierne for gjerdehold. Eviny mener derfor, at kravet må avvises.

8.3 Broer i Eksingedalen

Eksingedalen Bygdaråd ønsker at Eviny må bygge flere nye broer i Eksingedalen. Spesielt er det behovet for gangbroer både for turgåere og for beitedyr. Det fremmes også ønske om kjørebros over elven på Bergo og Høvik. Bygdrådet viser til at nye broer på flere måter vil være til nytte for lokalsamfunnet.

Eviny kan imidlertid ikke se at dette kravet er relevant som del av vilkårsrevisjonen. Nye broer kan være til nytte for jordbruket og til glede for turfolk, men dette er likevel ikke tiltak det er naturlig å pålegge Eviny som del av vilkårsrevisjonen. Reguleringen av vassdraget har gjort det enklere å krysse elvestrekninger, og på Høvik har reguleringen ikke forverret forholdene slik Bygdarådet skriver i sitt høringssvar. Eviny mener at kravene om nye broer må avvises.

8.4 Skadeproblematikk på landbruksareal i Teigdalen

Grunneier Kjell Vassenden på Langeland i Teigdalen har innspill om ulemper knyttet til hans landbrukseiendom. Ulempene er blant annet knyttet til de avbøtende tiltak som er etablert i elva og årlige flomsituasjoner. Kjell Vassenden mener også at *«dersom det skulle oppstå usemje rundt om eit tiltak i medhald av standardvilkåra kan krevjast utført eller ikkje, så bør regulant gjerast pliktig til å koste «motparten» sine*

eventuelle økonomiske utgifter i forbindelse med underbygging av kravet. Dette ut frå prinsippet om jevnbyrdige partar»

Eviny opplever at innspillene fra grunneier Kjell Vassenden er av privatrettslig karakter. Grunneier har stående et krav om ulemperstatning mot Eviny på grunn av at dyrket mark blir oversvømt i flomsituasjoner. Mellom Vassenden og Eviny er det også en uenighet knyttet til biotopforbedrende tiltak i vassdraget. Grunneier har ønsket om bedre "kanalisering" av elveløpet med formål å oppnå bedre flomavledning. Eviny har dokumentert at reguleringen reduserer flomhendelsene på den aktuelle elvestrekningen, og at biotop-tiltakene ikke har en vesentlig påvirkning på flomvannstanden i elva. Videre er det gjennom tidligere kjøp av fallretter og gjennomførte kraftverksskjønn betalt vederlag for ulemper som grunneier mener hans eiendom er utsatt for.

9 Ingen kommentarer til revisjonen

Direktoratet for mineralforvaltning, Fiskeridirektoratet og Statens vegvesen har ingen kommentarer til revisjonsdokumentet for Evanger kraftverk. Eviny tar tilbakemeldingen om ingen merknader til etterretning.

Vennlig hilsen
Eviny Fornybar AS

Olav Osvoll
Adm. direktør

Svenn Rognås
Prosjektleder vilkårsrevisjon

Electronic signature

Signed by

Rognås, Sverre Halvard

Date and time (UTC+01:00) Amsterdam, Berlin, Bern, Rome, Stockholm, Vienna

13.05.2022 10.04.35

Signature method

Norwegian BankID

Signed by

Osvoll, Olav

Date and time (UTC+01:00) Amsterdam, Berlin, Bern, Rome, Stockholm, Vienna

13.05.2022 15.04.15

Signature method

Norwegian BankID

This document is signed electronically.

The electronic signature is legally binding. This page is added to provide basic information about the electronic signature(s), and the signed document can be read on the following page(s). Attached is also a PDF with more detailed information about the electronic signature(s), and also an XML file with the contents of the signature(s). The attachments can be used to verify the electronic signature(s) if needed.

Signature details

Following is an overview of the electronic signature. The attachment ElektroniskSignatur.xml contains the complete electronic signature.

Document

Title: Vilkårstrevisjon for Evanger kraftverk - Eksingedals- og Teigdalsvassdraget. Konesjonærens kommentarer til innkomne høringsuttalelser

Reference:1021887

Electronic Signatures:

Name	Rognås, Svenn Halvard
Platform	Norwegian BankID
Date of birth	1971-11-23
Unique ID	9578-5999-4-2274845
Time stamp	13.05.2022 10.04.35
Certificate issuer	CN=BankID - Nordea - Bank CA 3,OU=920058817,O=Nordea Bank Abp filial i Norge,C=NO
Certificate valid from	Jul 9 06:46:44 2021 GMT
Certificate valid to	Jul 9 06:46:44 2023 GMT
Certificate PolicyOid	2.16.578.1.16.1.12.2.1
<hr/>	
Name	Osvoll, Olav
Platform	Norwegian BankID
Date of birth	1964-12-23
Unique ID	9578-5994-4-508644
Time stamp	13.05.2022 15.04.15
Certificate issuer	CN=BankID - Bankenes ID-tjeneste AS - Bank CA 3,OU=988477052,O=Bankenes ID-tjeneste AS,C=NO
Certificate valid from	Apr 26 20:08:27 2021 GMT
Certificate valid to	Apr 26 20:08:27 2023 GMT
Certificate PolicyOid	2.16.578.1.16.1.12.2.1

Concepts and Abbreviations

SEID-SDO

The SEID SDO is a XML based data package designed to act as a self-contained validation of one or more digital signatures on one or more documents. The reason for this format is to be able to confirm non-repudiation and integrity of the signed document independent of time.

PAdES (PDF Advanced Electronic Signatures)

The PAdES file is a PDF compliant with the PAdES standard, which means that anyone with a regular PDF reader can see what was signed, by whom, and how it was signed. Evidence of every completed signature is embedded within the PAdES, which enables evidence to be unfolded in case of a dispute. The PAdES standard is published by ETSI.

BankID (NO)

BankID is an electronic credential for secure identification and signing on the web. Instead of ballpoint pen, passport and paper, you can use regular BankID with code unit or app or BankID on mobile.

Buypass

Buypass offers electronic identification, electronic signature and payment solutions. Buypass is the only provider of international approved SSL certificates in Norway. Buypass is partially owned by the Norwegian government through the Ministry of Culture. (<https://www.regjeringen.no/en/dep/kud/id545/>)